

6/5 (Di)azosloučeniny, hydraziny, (izo)nitrily

Azosloučeniny

- získávají se z aromatických aminů reakcí - tzv. diazotací
  - hydrochlorid anilinu + kyselina dusitá $\rightarrow$ diazoniová sůl
  - diazotace (viz níže)
- s další molekulou aromatického derivátu vzniká azosloučenina s výrazným zbarvením
  - vznik azosloučeniny (viz níže)
- skupina $-N=N-$ je nazývána „chromofor“ (způsobuje absorpci světla); barevný účinek chromoforu zesiluje tzv. auxochrom – např. $-NH_2$, $-SO_3H$, $-OH...$
- azobarviva slouží k přímému barvení bavlny a syntetických celulozových vláken
- praktický význam mají reakce diazoniových solí s fenoly, aromatickými aminy nebo vhodnými uhlovodíky $\rightarrow$ vzniklé azosloučeniny jsou barevné (patří sem např. indikátor methylovanž)

Hydraziny

- diazoniové soli přechází redukcí na arylhydraziny
  - význam pro výrobu léčiv
- vznik hydrazinů (viz níže)

Nitrily $R-C\equiv N$

- na uhlovodíkový zbytek váže nitrilová (kyanová) skupina $C\equiv N$ (izomerní s izonitrily)
- příprava nitrilů
  - alkyl (aryl) halogenid + alkalický kyanid
  - dehydratace amidů (amonných solí karboxylových kyselin)
  - adice kyanovodíku (HCN) na alkyn
  - tavení alkalických solí aromatických kyselin s alkalickými kyanidy

Izonitrily (izokyanidy) $R-N=C$

- příprava izonitrilů
  - alkylhalogenid + AgCN (kyanid stříbrný)
  - chloroform ($CHCl_3$) + primární amin (za přítomnosti KOH)
- a) HCN kyanovodík
  - prudký jed (0,05 g způsobí smrt), vůně po hořkých mandlích
  - používá se proti živočišným škůdcům
- b) $CH_2=CH-CN$ akrylonitril
  - patří mezi prudké jedy
  - snadno polymeruje $\rightarrow$ základ pro výrobu umělých vláken (polyakrylonitril)

Úkol

- 1) Napište vzorec a) p,p'-diaminodifenyl, b)benzonitril (fenyلكyanid)

Řešení

